

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa Jaromira J.

przeciwko Jerzemu N.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 3 grudnia 2010 r.,

zażalenia powoda na postanowienie o kosztach zawarte w pkt 1 III oraz 3. wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 sierpnia 2009 r.,

- 1) **uchyla zawarte w punkcie 3 (trzecim) wyroku Sądu Okręgowego rozstrzygnięcie o kosztach i znosi koszty postępowania apelacyjnego;**
- 2) **odrzuca zażalenie w dalszej części i znosi koszty postępowania zażaleniowego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 14 sierpnia 2009 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że w pkt 1 zasądził od pozwanego Jerzego N. na rzecz powoda Jaromira J. kwotę 5 868,80 zł, w pkt II oddalił powództwo w pozostałej części, w pkt 3 zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1 958 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, oddalił apelację w pozostałej części oraz zasądził na rzecz pozwanego kwotę 1 555 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Postanowienie Sądu Okręgowego o kosztach postępowania powód zaskarżył zażaleniem i wniósł o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym (pkt III sentencji wyroku Sądu Okręgowego) zaś w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach procesu przed Sądem pierwszej instancji podlega ono odrzuceniu, jako niedopuszczalne ze względu na treść art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu), natomiast zgodnie z art. 100 k.p.c. w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone; sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczącej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Powołany przepis ustanawia dwie zasady rozstrzygnięcia o kosztach procesu, tj. zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasadę orzekania o zwrocie kosztów niezbędnych i celowych. Najogólniej rzecz ujmując za przegrywającego uznaje się powoda, którego żądanie nie zostało uwzględnione, lub pozwanego, którego obrona okazała się nieskuteczna.

Z kolei o tym, w jakim stopniu strona wygrała lub przegrała sprawę decyduje rezultat przeprowadzonego porównania roszczeń dochodzonych z roszczeniami ostatecznie uwzględnionymi, przy czym porównania tego dokonuje się mając na względzie ostateczny wynik procesu, nie zaś rozstrzygnięcia w poszczególnych instancjach (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 1965 r. I CZ 80/65, OSNC 1966, nr 3, poz. 47, z dnia 8 lipca 1971 r. I CZ 103/71, niepubl. oraz z dnia 10 października 2007 r. II PZ 36/07, OSNP 2008, nr 21-22, poz. 319).

W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo w części. W uzasadnieniu wskazał, mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, że powód wygrał sprawę w 67% i w takim zakresie poniósł też koszty procesu. Sąd drugiej instancji zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uwzględnił w części apelację złożoną przez pozwanego, oddalając powództwo w zakresie wysuwanego przez powoda roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia.

Należy zgodzić się, że w zakresie przyznawania zadośćuczynienia pieniężnego obowiązuje zasada fakultatywności, co oznacza, że jego przyznanie nie jest – nawet w razie istnienia krzywdy – obligatoryjne i zależy od uznania i oceny sądu konkretnych okoliczności sprawy.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis wyraża zasadę słuszności w orzekaniu o kosztach, stanowiąc wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Nie konkretyzuje on pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi (por. m.in. postanowienie SN z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, LEX nr 7366). Podstawę do jego zastosowania stanowią konkretne okoliczności danej sprawy, przekonujące o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne, niesprawiedliwe. Stanowią je zarówno fakty związane z samym procesem jak i leżące poza nim, a dotyczące sytuacji życiowej, stanu majątkowego stron, które powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. Zatem przepis art. 102 k.p.c. powinien być zastosowany wówczas, gdy

w okolicznościach danej sprawy obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu przeciwnika byłoby rażąco niezgodne z zasadami słuszności. Zasadnie podnosi skarżący, że sytuacja taka, ze względu na wskazane przez nią w zażaleniu okoliczności, sytuujące się pośród wymienionych przesłanek zastosowania art. 102 k.p.c., zachodzi w niniejszej sprawie. Tym samym, rozdzielenie kosztów postępowania w oparciu o zasadę odpowiedzialności stron za wynik procesu, w sytuacji gdy powód doznał określonego uszczerbku na zdrowiu należy uznać za naruszające względy słuszności. Należało zatem odstąpić od zasady wyrażonej w art. 98 k.p.c. i zastosować art. 102 k.p.c.

W pozostałej części zażalenie podlegało odrzuceniu.

Zażalenie do Sądu Najwyższego na podstawie art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c. przysługuje, odmiennie niż wynika to z zasady ustanowionej w art. 394¹ § 2 k.p.c., na orzeczenia o kosztach procesu wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, niezależnie od tego czy w danej sprawie przysługuje skarga kasacyjna, czy też jest ona niedopuszczalna.

Zażalenie to może być wniesione na postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r. II CZ 45/10, BSN 2010, nr 9, s. 12, z dnia 16 czerwca 2010 r. I CZ 30/10 niepubl. z dnia 24 września 2010 r. IV CZ 60/10 niepubl. z dnia 23 czerwca 2010 r. II CZ 7/10 niepubl.). Bez znaczenia z punktu widzenia powyższej oceny jest to, że rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji co do kosztów postępowania przed sądem pierwszej instancji różni się od zapadłego w tym względzie rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Możliwość odmiennych rozstrzygnięć w toku instancji jest oczywistym założeniem kontroli instancyjnej orzeczeń.

Sądem pierwszej instancji w zakresie orzekania o kosztach procesu jest ten sąd, do którego kognicji należy orzekanie o zwrocie kosztów w danym zakresie po raz pierwszy. Zaskarżeniu zażaleniem podlega więc postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu w takim zakresie, w jakim mogło być ono wydane tylko przez ten sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie apelacyjne. Zakres ten obejmuje orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego oraz orzeczenie

o kosztach postępowania kasacyjnego w przypadku, gdy Sąd Najwyższy po rozpoznaniu skargi kasacyjnej uchylił wyrok sądu apelacyjnego i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.). Orzeczenia te podlegają kontroli instancyjnej Sądu Najwyższego, jako orzeczenia sądowe objęte dyspozycją art. 176 ust. 1 Konstytucji (uzasadnienie wyroku TK z dnia 27 marca 2007 r., SK 3/05, OTK-A 2007 nr 3, poz. 32 dot. d. art. 393¹⁸ § 2 k.p.c.).

W konsekwencji – zażalenie powoda w zakresie, w którym zaskarża rozstrzygnięcie co do kosztów procesu w postępowaniu przed sądem I instancji należało jako niedopuszczalne odrzucić.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji (art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹, w zw. z art. 373 k.p.c.).